הקמת ASEAN

Dr Alexander Ressos, TEP
Attorney-at-Law (Switzerland and Germany),
Solicitor (England & Wales and Hong Kong)
Of Counsel, KGP Legal LLC
alexander.ressos@kgplegal.com.sg
www.ressos.com.sg

עצמאות ללא ביטחון

סינגפור לא ביקשה עצמאות בכוחות עצמה. היא הצטרפה לפדרציה של מלזיה ב־1963 ועזבה אותה שנתיים מאוחר יותר, לאחר מתחים פוליטיים ועדתיים שפרק C.II מתאר. הכרזת העצמאות, שעליה חתם Lee Kuan Yew, שודרה ב־9 באוגוסט 1965 ופורסמה בעיתון הרשמי של הממשלה (Government Gazette).[1] המדינה החדשה התקבלה לאו"ם ב־21 בספטמבר 1965 כחברה ה־117 שלו, והצטרפה לחבר העמים ב־15 באוקטובר 1965.[2]

ההכרה לא הביאה ביטחון. אינדונזיה עדיין ניהלה את העימות עם מלזיה (*Konfrontasi*), מערכה של הסתננות וחבלה שהחלה בינואר 1963 והסתיימה רשמית רק באוגוסט 1966.[3] ב־10 במרץ 1965 פוצצו שני נחתים אינדונזים פצצה בבניין MacDonald House ברחוב Orchard Road, הרגו שלושה בני אדם ופצעו 33.[4] היחסים עם מלזיה, שממנה שאבה סינגפור את רוב מימיה, היו טעונים. הבסיסים הבריטיים, שסיפקו את הגנת האי וחלק ניכר ממקומות התעסוקה בו, עמדו להיסגר בקרוב.

מן השנים הראשונות האלה הפיק דור המייסדים לקח שמעולם לא נטש את הדיפלומטיה של סינגפור: מדינה קטנה אינה יכולה לבחור את שכונתה ואינה יכולה להניח את רצונן הטוב של מעצמות גדולות ממנה. לכן עליה להפוך את עצמה לשימושית לכמה שיותר מהן, לא לתת לאף אחת מהן סיבה לראות בה איום ולבנות מבנים אזוריים שהופכים עימות ליקר. הקמת ASEAN שנתיים לאחר העצמאות הייתה היישום הראשון של לקח זה.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

הצהרת בנגקוק משנת 1967

ב־8 באוגוסט 1967 חתמו שרי החוץ של אינדונזיה, מלזיה, הפיליפינים, סינגפור ותאילנד על הצהרת ASEAN בבנגקוק. החותמים היו Adam Malik, Tun Abdul Razak, Narciso Ramos, S. Rajaratnam ו־Thanat Khoman.[5] המסמך היה קצר, וקרא לשיתוף פעולה אזורי בתחומי הכלכלה, החברה, התרבות, הטכנולוגיה והמינהל, ולשלום וליציבות המבוססים על כבוד לצדק ולשלטון החוק. הוא לא הקים מזכירות, לא הקים בית משפט ולא יצר התחייבויות מחייבות.

הצניעות של הנוסח הייתה מכוונת, שכן חמש המדינות יצאו זה עתה מעימות, כמה מהן התמודדו עם התקוממויות קומוניסטיות ואף אחת מהן לא הייתה מוכנה לוותר על ריבונות לטובת גוף אזורי. מה שהיה חשוב הוא האות שאינדונזיה, הגדולה מכולן בהפרש ניכר, תיישב מעתה את חילוקי הדעות עם שכנותיה בדרך של התייעצות. מבחינת סינגפור, ההצהרה הציבה את עצמאותה בתוך מסגרת אזורית שג׳קרטה וקואלה לומפור קיבלו. בהצהרתו בטקס החתימה טען Rajaratnam שהאזוריות צריכה להשלים את החשיבה הלאומית, והזהיר מפני הסכנות של דרום־מזרח אסיה מבולקנת.[6] הנוסח המלא של הצהרתו שמור בארכיון הלאומי של סינגפור (National Archives of Singapore), שבו נמצא גם העותק הסינגפורי של ההצהרה.[7]

פיוס כתנאי מוקדם

ערכה המוקדם של ASEAN טמון פחות בתוכניותיה ויותר בהרגלי ההתייעצות שיצרה. סינגפור העמידה הרגלים אלה במבחן זמן קצר לאחר ההקמה. ב־17 באוקטובר 1968 היא הוציאה להורג בתלייה את שני הנחתים שהורשעו ברציחות ב־MacDonald House, חרף בקשת חנינה מהנשיא סוהרטו, דבר שהכניס את היחסים עם אינדונזיה למשבר חמור.[8] חמש שנים לאחר מכן פיזר Lee Kuan Yew פרחים על קבריהם במהלך ביקור באינדונזיה, מחווה שסייעה לסגור את הפרשה.[9] הפרשה מגלה דפוס שחוזר בדיפלומטיה של סינגפור: תקיפות ביישום הדין שלה, לצד נכונות לתקן יחסים לאחר שהעיקרון הוכרע.

פסגת ASEAN הראשונה, שהתקיימה בבאלי ב־1976, העניקה לארגון אמנת התנהגות משפטית. האמנה לידידות ולשיתוף פעולה בדרום־מזרח אסיה (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia), שנחתמה ב־24 בפברואר 1976, חייבה את הצדדים לה בכבוד הדדי לריבונות, באי־התערבות בעניינים פנימיים, ביישוב סכסוכים בדרכי שלום ובוויתור על איום בכוח או על שימוש בו.[10] לימים הפכה האמנה לכרטיס הכניסה של מעצמות חיצוניות שביקשו ליטול חלק בדיפלומטיה שבמרכזה ASEAN. סין הצטרפה ב־2003 וארצות הברית ב־2009.[11]

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

קמבודיה והדיפלומטיה של שנות השמונים

ASEAN רכשה את מעמדה הבינלאומי בעקבות המשבר שפרץ לאחר פלישת וייטנאם לקמבודיה בדצמבר 1978. תאילנד, מדינת הקו הראשון, דרשה את נסיגת הכוחות הווייטנאמיים בגיבוי שאר החברות.[12] במשך יותר מעשור פעלו החמש באו"ם כדי למנוע מהממשלה שהציבה וייטנאם את מושבה של קמבודיה ולהשאיר את הסוגיה על סדר היום הבינלאומי. הן סייעו להרכיב ב־1982 את ממשלת הקואליציה של קמפוצ'יאה הדמוקרטית, ברית לא יציבה של שלושה פלגים קמבודיים, עד שהסכמי פריז משנת 1991 פתחו את הדרך להסדר בפיקוח האו"ם.[13]

הדיפלומטים של סינגפור מילאו תפקיד בולט במערכה זו. הטיעון שהעלו באו"ם היה זה שחזר ב־2022: מדינה גדולה אינה רשאית לפלוש לשכנה קטנה ממנה ולהציב בה ממשלה כרצונה. עבור עיר־מדינה, עיקרון זה הוא עניין של הישרדות. העשור הקמבודי נתן גם לשירות החוץ של סינגפור דור של ניסיון בבניית קואליציות באו"ם, שאותו הפנה מאוחר יותר לשאלות כלכליות ומשפטיות.[14]

מהצהרה לקהילה כלכלית

סיום המלחמה הקרה אפשר ל־ASEAN להתרחב ולפנות לכלכלה. ברוניי הצטרפה בינואר 1984. וייטנאם באה אחריה ביולי 1995, לאוס ומיאנמר ביולי 1997 וקמבודיה באפריל 1999.[15] טימור־לסטה הפכה לחברה האחת־עשרה באוקטובר 2025, בפסגת ASEAN ה־47.[16]

סדר היום הכלכלי החל בסינגפור. הסכם המסגרת בדבר אזור הסחר החופשי של ASEAN (ASEAN Free Trade Area, AFTA) נחתם שם ב־28 בינואר 1992, ואזור הסחר החופשי החל לפעול מ־1 בינואר 1993.[17] אמנת ASEAN (ASEAN Charter), שנחתמה אף היא בסינגפור ב־20 בנובמבר 2007, העניקה לארגון אישיות משפטית ונכנסה לתוקף בדצמבר 2008.[18] הקהילה הכלכלית של ASEAN (ASEAN Economic Community) באה אחריה ב־31 בדצמבר 2015.[19] עד אמצע שנות העשרים של המאה ה־21 כיסה הארגון כ־683 מיליון בני אדם ותוצר נומינלי המוערך בכ־4.5 טריליון דולר ארה"ב.[20]

עבור סינגפור, הקהילה הכלכלית היא גם שוק וגם עורף. הבנקים שלה מלווים ברחבי האזור, מנהלי הנכסים שלה משקיעים במניות ובאגרות חוב אזוריות, והמשרדים המשפחתיים (family offices) שלה מחזיקים נכסים בכל רחבי דרום־מזרח אסיה. המטות האזוריים של קבוצות רב־לאומיות, הנבחנים בפרק I.I, בוחרים בסינגפור משום שהיא מעניקה גישה לאזור ש־ASEAN

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

מחזיקה יחד. האינטגרציה של ASEAN נותרה רדודה יותר מהאינטגרציה האירופית, ועקרון הקונצנזוס שלה מאט את קבלת ההחלטות. ובכל זאת, הארגון שמר על השלום בין חברותיו במשך כמעט שישה עשורים, וזה התנאי שבו תלוי כל שירות אחר של המרכז הפיננסי.

הערות

1. Wikipedia, “Proclamation of Singapore” (נצפה בנובמבר 2026): ההכרזה מתוארכת ל־9 באוגוסט 1965, נוסחה על ידי E. W. Barker ונחתמה על ידי Lee Kuan Yew, שודרה ברדיו סינגפור באותו יום ופורסמה ב־Government Gazette. ↩

2. Wikipedia, “Foreign relations of Singapore” (נצפה בנובמבר 2026): קבלה לאו”ם ב־21 בספטמבר 1965 כחברה ה־117 בקריאות הסכמה; חברות בחבר העמים מ־15 באוקטובר 1965 כחברה ה־22. ↩

3. Wikipedia, “Indonesia–Malaysia confrontation” (נצפה בנובמבר 2026): תיבת המידע מתארכת את הסכסוך מ־20 בינואר 1963 עד 11 באוגוסט 1966. ↩

4. Wikipedia, “MacDonald House bombing” (נצפה בנובמבר 2026): פיצוץ ב־10 במרץ 1965 בשעה 15:07, שניים נהרגו במקום וקורבן שלישי מת יומיים לאחר מכן, 33 נפצעו; המבצעים Harun bin Said ו־Osman bin Haji Mohamed Ali. ↩

5. Wikipedia, “ASEAN Declaration” (נצפה בנובמבר 2026): ההצהרה נחתמה ב־8 באוגוסט 1967 באולם המרכזי של ארמון Saranrom בבנגקוק על ידי Adam Malik (אינדונזיה), Tun Abdul Razak (מלזיה), Narciso Ramos (הפיליפינים), S. Rajaratnam (סינגפור) ו־Thanat Khoman (תאילנד). ↩

6. Wikipedia, “ASEAN Declaration” (נצפה בנובמבר 2026), הסעיף על הצהרות השרים המייסדים: טענתו של Rajaratnam שהחשיבה האזורית חייבת להשלים את הלאומיות, אזהרתו מפני “balkanisation” וההצעות הכלכליות של המשלחת הסינגפורית (קו ספנות משותף, רציונליזציה תעשייתית, שיתוף פעולה בין יצרניות אורז). ↩

7. National Archives of Singapore, “Statement by S. Rajaratnam, Minister for Foreign Affairs, at the Signing of the ASEAN Declaration, Bangkok, 8 August 1967,” Archives Online (רשומת נאום); NAS, רשומת Memory of the World על העותק הסינגפורי של הצהרת בנגקוק. ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

8. Wikipedia, "MacDonald House bombing" (נצפה בנובמבר 2026): הוצאתם להורג של שני הנחתים בכלא צ'אנגי ב־17 באוקטובר 1968 חרף ערעורים ובקשת חנינה מהנשיא סוהרטו. ↩

9. Wikipedia, "MacDonald House bombing" (נצפה בנובמבר 2026): ביקורו של Lee Kuan Yew בקברים באינדונזיה ב־1973, שבו "scattered flowers on them", סייע לתקן את היחסים. ↩

10. Wikipedia, "Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia" (נצפה בנובמבר 2026): נחתמה ב־24 בפברואר 1976 על ידי מנהיגי החברות המקוריות; עקרונות של כבוד הדדי לעצמאות ולריבונות, אי־התערבות, יישוב סכסוכים בדרכי שלום, ויתור על איום בכוח או על שימוש בו ושיתוף פעולה אפקטיבי. ↩

11. Wikipedia, "Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia" (נצפה בנובמבר 2026): הצטרפות סין ב־8 באוקטובר 2003 וארצות הברית ב־23 ביולי 2009; טבלת צדדים עם 62 רשומות, לרבות האיחוד האירופי. ↩

12. Wikipedia, "Cambodian–Vietnamese War" (נצפה בנובמבר 2026): אינדונזיה, מלזיה, הפיליפינים וסינגפור תמכו בדרישת תאילנד לנסיגה מיידית של הכוחות הווייטנאמיים; ASEAN ראתה בכיבוש "intolerable threat to the region's security and stability". ↩

13. Wikipedia, "Cambodian–Vietnamese War" (נצפה בנובמבר 2026): הושבת קמפוצ'יאה הדמוקרטית על ידי ועדת האישורים של האו"ם ב־1979, הקמת ממשלת הקואליציה של קמפוצ'יאה הדמוקרטית ב־1982, הסכמי השלום של פריז משנת 1991 והמעבר בהובלת האו"ם. ↩

14. על תפקידה של סינגפור בדיפלומטיה של ASEAN בעניין קמבודיה, ראו Michael Leifer, *Singapore's Foreign Policy: Coping with Vulnerability*, London, Routledge, 2000, פרק 4, ואת הזיכרונות והמסות של Tommy Koh ו־Kishore Mahbubani על המערכה באו"ם. ↩

15. Wikipedia, "ASEAN" (נצפה בנובמבר 2026): הצטרפות ברוניי ב־7 בינואר 1984, וייטנאם ב־28 ביולי 1995, לאוס ומיאנמר ב־23 ביולי 1997 וקמבודיה ב־30 באפריל 1999. ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

16. Wikipedia, "ASEAN" (נצפה בנובמבר 2026): טימור־לסטה הצטרפה ב־26 באוקטובר 2025 בפסגת ASEAN ה־47; Wikipedia, "ASEAN Charter": טימור־לסטה הפקידה את מסמך האשרור שלה באוקטובר 2025. ↩

17. Wikipedia, "ASEAN" (נצפה בנובמבר 2026): הסכם AFTA נחתם בסינגפור ב־28 בינואר 1992; תיבת המידע מתארכת את אזור הסחר החופשי מ־1 בינואר 1993. ↩

18. Wikipedia, "ASEAN Charter" (נצפה בנובמבר 2026): נחתמה ב־20 בנובמבר 2007 בסינגפור בפסגת ASEAN ה־13, נכנסה לתוקף בדצמבר 2008 שלושים יום לאחר האשרור האחרון, הושקה בג'קרטה ב־15 בדצמבר 2008; המזכיר הכללי Surin Pitsuwan תיאר את ASEAN כ־"a rules-based and people-oriented organisation with its own legal personality". ↩

19. Wikipedia, "ASEAN" (נצפה בנובמבר 2026): תוכנית האב של ה־AEC אומצה ב־20 בנובמבר 2007, והקמת הקהילה הוקדמה כך שתחל עד 31 בדצמבר 2015. ↩

20. Wikipedia, "ASEAN" (נצפה בנובמבר 2026), תיבת מידע: אוכלוסייה 683,290,000 (הערכת 2023); תמ"ג נומינלי 4.51 טריליון דולר ארה"ב (הערכת 2026). ↩

Disclaimer

This article is provided for general information only. It is based on publicly available sources as at its date of publication. These sources have not been independently verified against licences, regulatory registers or the records of the entities concerned. It is not legal, tax, financial or investment advice. Nor is it a recommendation to invest in, transact with or use the services of any entity mentioned. Law and regulation change frequently, so the content may be incomplete or outdated. To the fullest extent permitted by law, Dr Alexander Ressos and the publisher of SingaporeIQ exclude all liability for loss or damage arising from the use of or reliance on this article. Readers should obtain advice on their specific circumstances before acting or refraining from action.

Names and trademarks of the entities discussed belong to their owners and are used for identification only. Their mention implies no endorsement, affiliation or allegation of wrongdoing. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. Corrections and updates: contact@ressos.com.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

© 2026 Dr Alexander Ressos. This article may be quoted with attribution to SingaporeIQ (SingaporeIQ.com). Reproduction in full and any commercial use require prior written consent. The Legal Terms at https://singaporeiq.com/legal-terms apply.

Author contact: Dr Alexander Ressos, TEP · contact@ressos.com

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.